

Kerven in de zeereep van de Noordsvaarder

Waar kan je sneller een landschap zien veranderen dan aan de kust? Sommige veranderingen vallen direct op, bijvoorbeeld na een flinke storm. Andere veranderingen gaan geleidelijker. Voorbeeld hiervan zijn de kerven in de zeereep van de Noordsvaarder op Terschelling, misschien wel het begin van nieuwe paraboolduinen.

BAS ARENS

Sinds de kust zich wat vrijer mag ontwikkelen, zijn er op tal van plaatsen spectaculaire ontwikkelingen te zien. Een van de mooiste voorbeelden vinden we bij de Noordsvaarder, aan de noordwestkant van Terschelling. De Noordsvaarder is een grote zandplaat die tientallen jaren geleden vastgroeide aan het Terschellinger strand. Het zand van deze enorme vlakte ging op grote schaal stuiven en de zeereep werd steeds dynamischer. Eind jaren negentig werd gekozen voor een dynamisch beheer van de zeereep. De waterkering ligt verder landinwaarts, daarom werd besloten dat dit stukje duin zich verder langs natuurlijke weg mocht gaan ontwikkelen. En dat deed het! Daar kunnen we na ruim tien jaar al de vruchten van plukken. Wie nu langs de zeereep van de Noordsvaarder wandelt, kijkt via kerven het achterliggende duingebied in. Het is een prachtig stukje dynamische natuur.

Rokende stuifkuilen

Doordat de zeereep op de grens van zee en land ligt, vangt deze altijd veel wind. De wind waait ongestoord over zee en botst met volle kracht op de eerste duinenrij. Het duin vormt een obstakel, de wind wil eroverheen. Dat proces zorgt ervoor dat de windsnelheid naar de top toe steeds groter wordt. Op plekken waar weinig helmgras groeit, kan de wind gaan graven, en zo ontstaat een stuifkuil. Met de invoering van het dynamisch kustbeheer zien we dit op verschillende plaatsen gebeuren, maar eigenlijk verrassend genoeg, op nog veel meer plaatsen niet. Stuifkuilen zorgen voor onderbrekingen in de zeereep, maar ook voor zandverplaatsingen. Dat kan voor spectaculaire beelden zorgen. De wind duikt in de kuil en komt er soms recht omhoog weer uit. Wanneer er dan zand mee wordt genomen, lijkt het net of de stuifkuil rookt.

De Noordsvaarder vanuit de lucht. Foto: Abel Spanninga.



Dat rokende zand dwarrelt soms honderden meters landwaarts weer neer, en heeft daarmee effect op de planten die daar staan. Sommige planten houden helemaal niet van dit soort dynamiek, anderen leven er juist van. En zo zal je achter een zeereep met stuifkuilen een andere vegetatie tegenkomen dan achter de dichtbegroeide, gesloten zeereep. Duinen die zijn begroeid met planten die enige overstuiving met zand nodig hebben, noemt men 'grijze duinen'.

Stuifkuilen groeien uit tot kerven

De kerven op de Noordsvaarder zijn ook als stuifkuilen ontstaan. Het grappige is dat stuifkuilen de neiging hebben om tegen de wind in te groeien. Zodra de wind de kuil binnenkomt begint deze als het ware te graven. De ingang van de kuil is het meest erosief, hier verdwijnt het meeste zand. De kuil groeit dus tegen de wind in. Het meeste zand wordt aan de andere kant weer afgezet, in de richting waar de wind heen waait. Een klein deel van het zand wordt de kuil uitgeblazen en verspreidt zich verder over het duingebied. Als een stuifkuil in de top van de zeereep ligt, zal de ingang daardoor langzaam zeewaarts verplaatsen en op een gegeven moment tot op het strand reiken: de kerf is geboren en heeft een opening naar de zee. Men is dan vaak geneigd te denken dat de zee dan ook door de kerf naar binnen kan stromen, maar dit gebeurt zelden. De kerven op de Noordsvaarder zijn daar bijvoorbeeld veel te hoog voor. Hun ingang ligt op zes meter boven NAP, een hoogte die stormvloed en golven zelden bereiken. Bovendien heeft de kerf ook nog een achterkant, waar de wind naartoe waait. Hier hoopt het grootste deel van het zand dat binnen de kerf opgenomen wordt zich op, er ontstaat een wal

van zand die vaak hoger is dan de omringende zeereep. Kerven en stuifkuilen hebben de neiging om het bestaande reliëf te versterken. In het midden worden ze dieper, aan de windwaartse kant worden ze hoger. Het hoogteverschil tussen laagste en hoogste punt neemt daarmee in de loop van de tijd toe. Juist deze variatie is zo kenmerkend voor het duingebied.

Kerven kunnen uitgroeien tot paraboolduinen

Kerven zorgen voor dynamiek in de duinen, voor leven in de brouwerij. Je zou ze kunnen beschouwen als vensters in de duinen: ze bieden vanuit het duingebied een kijkje op de zee, en vanaf het strand een blik op de duinen. De werking van wind, zand en zout kan er verder reiken. Op de lange termijn, denk aan tientallen jaren, maken kerven het mogelijk dat nieuwe zandkorrels het duingebied binnendringen. Terwijl de binnenkant van de kerf steeds verder uitholt, bouwt aan de landwaartse kant de zandwal zich verder op. Door de wind wordt deze langzaam maar zeker steeds verder landwaarts geblazen, waardoor de kerf langer wordt. Op een gegeven moment kan de wal zich zelfs losmaken van de zeereep en als een zelfstandig verschijnsel het duingebied binnendringen. Op dat moment is er een nieuw paraboolduin geboren. Ook op de Noordsvaarder lijkt dit proces te zijn begonnen. En dat is bijzonder, want dit proces, verantwoordelijk voor de vorming van een groot deel van onze kust, is de afgelopen 150 jaar stelselmatig onderdrukt geweest. Dynamisch kustbeheer werpt zijn vruchten af!

DR. S.M. ARENS VAN HET BUREAU VOOR STRAND- EN DUINONDERZOEK IS ADVISEUR VAN STICHTING DUINBEHOUD.

De veiligheid is niet in het geding, omdat de ingang zelden overspoeld wordt en het zand zich aan de landwaartse zijde ophoopt. Foto: Gerrit Bart Volgers (vliegerfototerschelling.nl).

